

A IX. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus rezümékötete
Miskolc, Miskolci Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, 2026.
ISBN 978-963-358-448-4

36. szimpózium

A magyar nemzet- és honismeret földrajzi vonatkozásai

Szervezés: Kocsis Károly
Tudományterület: geográfia

A NEMZET- ÉS HONISMERET *MAGYARORSZÁG NEMZETI ATLASZA* ÚJ SOROZATÁBAN

Kocsis Károly

HUN-REN Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont – Miskolci Egyetem

Az előadás a földrajznak és kartográfiának a magyar ön-, nemzet- és honismeretben betöltött szerepét vázolja Magyarország Nemzeti Atlasza (MNA) új sorozata alapján. A nemzeti atlaszok Földünk minden országában, mindenhol és mindenkor a zászló, a címer és a himnusz mellett a nemzeti jelképek egyik legfontosabbika és ebből eredően kormányzati támogatással, illetve a tudomány képviselőinek (elsősorban a tudományos akadémiáknak) a kezdeményezése alapján, széles körű nemzeti összefogással valósultak meg. Ez történt 1964–1967 és 1983–1989 között Magyarországon is, mikor az MNA első két, kizárólagosan a korabeli államterületre vonatkozó kiadása látott napvilágot. A nemzeti lét térhez, alapvetően a haza területéhez, esztünkben tehát a Kárpát-medencéhez kötődik, mely messze túlnyúlik a magyar állam jelenlegi területén. Ebből eredően az MNA új sorozat 2018 óta megjelenő kötetei immár (szemléletbeli megújulásként) a haza és nem csak az állam jelenlegi területére vonatkozóan mutatják be a magyarságismereti (nemzet- és honismereti) témakörök tetemes részét. Ezen törekvésünknek csak az adott tematikához szükséges határon túli adatok esetleges hiánya szabott gátat, többnyire a természeti környezet, legkevésbé az állam és nemzeti témakör esetében.

A MAGYARORSZÁGI CIGÁNYSÁG MAGYAR IDENTITÁSÁNAK TERÜLETI SAJÁTOSSÁGAI

Pénzes János

Debreceni Egyetem

Az előadás a magyarországi roma népesség települési részletességű adatainak elemzésén alapul, a 2011-es és 2022-es népszámlálásban megadott roma nemzetiséghez kapcsolódó válaszok, valamint a romának vélt népességre vonatkozó, 2010–2013-ban és 2022–2024-ben összegyűjtött önkormányzati becslések felhasználásá-

val. A vizsgálat a két eltérő klasszifikációs megközelítésen alapuló etnikai/nemzetiségi adatsor összehasonlítását és annak területi, településhálózati jellegzetességeit járja körbe. A roma identitás népszámlálási önbevallási eredményekben megjelenő felvállalásának különbségei – és annak megelőző, 2011-es censushoz képest mért – változásai sajátos területi mintázatot mutatnak. Az elemzés ennek földrajzi dimenzióit, településhálózati jellegzetességeit, településmérettel való összefüggéseit és részben az okait igyekszik feltárni.

SZLOVÁK ÉS ROMÁN ELŐVÁROSOK? – A HATÁRON ÁTNYÚLÓ SZUBURBANIZÁCIÓ HATÁSA A MAGYARORSZÁGI KÖZÖSSÉGEKRE

Balizs Dániel

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

A magyar–szlovák, illetve a magyar–román határ mentén az utóbbi két évtizedben migráció indult a határ túloldalán fekvő, részben magyarlakta városokból a közeli, magyarországi településekre. A folyamat egyre intenzívebben formálja át az érintett kisvárosok és falvak demográfiai és ingatlanpiaci karakterét. A határon átívelő szuburbanizáció új kihívásokat, interakciókat és feszültségeket teremt.

A KÁRPÁTALJAI MAGYAROK ASSZIMILÁCIÓJÁNAK ÉS DISSZIMILÁCIÓJÁNAK TERÜLETI SAJÁTOSSÁGAI A XXI. SZÁZADBAN

Molnár József (II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetem) – **Tátrai Patrik** (HUN-REN CSFK Földrajztudományi Intézet) – **Kovály Katalin** (HUN-REN CSFK Földrajztudományi Intézet – II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetem) – **Molnár D. István** (II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetem) – **Erőss Ágnes** (HUN-REN CSFK Földrajztudományi Intézet, Free University of Bozen-Bolzano) – **Ferenc Viktória** (Európai Parlament, Brüsszel) – **Rákóczi Krisztián** (VEKTOR Társadalomkutató Egyesület)

Az asszimiláció az etnikai közösségek lélekszámát befolyásoló három fő tényező egyike, azok között talán a legnehezebben számszerűsíthető. Hatása jelentős különbségeket mutat az egyes etnikai közösségek és régiók vonatkozásában, de egyazon régió (Kárpátalja) és egyazon nemzetrész (a kárpátaljai magyarok) esetén is számottevő földrajzi eltérések figyelhetők meg. Kárpátalján – hasonlóan a Kárpát-medence régióinak többségéhez – az ún. intergenerációs asszimiláció dominál. Ennek színteréül az etnikailag vegyes családok szolgálnak. E vegyes családokból származók (ön)identifikációja határozza meg az intergenerációs asszimiláció irányát és mértékét.

A határon túli nemzetrészek többségétől eltérően, ahol a magyarság asszimilációs veszteségeket könyvelhetett el, Kárpátalján az utóbbi évtizedekben magyar–ukrán viszonylatban az asszimilációs folyamatok közel szimmetrikusan alakultak, így a 2001-es népszámlálás alkalmával a magyar–ukrán vegyes házasságok gyerekeinek 53%-a magyarként lett összeírva. Hasonló tendenciákat mutatott a 2017-ben lebonyolított SUMMA 2017 felmérés is. Azonban a járások, illetve megyei jelentőségű városok szintjén vizsgálva a kérdést, jelentős változékonyságot tapasztaltunk: a magyar nyelvterület közigazgatási egységeiben a magyarság asszimilációs nyereségre tett szert (a Beregszászi járásban például a vegyes családban születettek 75%-a lett magyarként regisztrálva), a szórványmagyarság körében viszont a folyamat veszteségesnek bizonyult (a kisszámú magyar szórvány által lakott járásokban csupán 15%). Összességében tehát, az asszimiláció irányát befolyásoló egyik legfontosabb tényezőként a lokális, települési etnikai arányokat lehet kiemelni.

A MAGYAR ÉRDEKKÉPVISELET VÁLTOZÓ FÖLDRAJZI MINTÁZATAI KÁRPÁTALJÁN

Molnár D. István

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetem

Az előadás a kárpátaljai magyarság érdekképviselésének rendszerváltás utáni átalakulását és területi sajátosságait vizsgálja. A bemutatás kiindulópontja 1989, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség megalakulása, majd az 1991-ben létrejött Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség megjelenése. Az elemzés nemcsak a politikai képviseletre összpontosít, hanem kitér az önkormányzati, intézményi, oktatási, kulturális és civil érdekérvényesítés térbeli mintázataira is. Megvizsgálom, hogy az egyes parlamenti, megyei, járási és helyi választások során milyen arányban és mely térségekben tudta képviseltetni magát a magyar közösség, továbbá miként kapcsolódott ehhez a magyar oktatási és kulturális intézményhálózat, az egyházi szervezetek, valamint a civil egyesületek jelenléte. Külön figyelmet kap a magyar lakosság területi koncentrációja, a közigazgatási reformok, a választókerületek átalakítása, az elvándorlás és a háborús mobilitás hatása. Az aktuális állapotokat tematikus térképek segítségével szemléltetem, amelyek lehetővé teszik a hagyományos érdekképviselési központok, a meggyengülő térségek és az új helyi súlypontok összehasonlítását. Az előadás célja annak feltárása, hogy a kárpátaljai magyar érdekképviselés földrajzi szerkezete miként vált egyre differenciáltabbá és többközpontúvá.